

YLAKIAI

Agnė Žilinskaitė

Žvalgomieji tyrimai Ylakių miestelyje

Nuo XVII a. vidurio iki XIX a. pabaigos užstatyta Ylakių miestelio teritorija (Skuodo r.) – urbanistikos paminklas (UK 17083). Nors pagal kai kuriuos archeologinius radinius spėta, kad Ylakių apylinkės galėjo būti apgyvendintos dar akmens amžiuje, ankstyviausiuose rašytiniuose šaltiniuose (XIII–XIV a.) ši vietovė dar neminama. Paprastai Ylakių gyvenvietės pradžia laikomas XVI a., kai 1568 m. J. Laskovskio sudarytame Grūstės valsčiaus inventoriuje pirmą kartą paminėtas Ylakių kaimas. Pirmuosius

žvalgomuosius archeologinius tyrimus Dariaus ir Girėno gatvėje 2010 m. vykdė R. Songailaitė (*ATL 2010 metais*, V., 2011, p. 312–315).

2012 m. Ylakių miestelio valstybės saugomoje teritorijoje buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai planuojamų tiesti bei renovuoti vandentiekio ir nuotekų trasų bei šaligatvių dangos keitimo darbų vietose, prieš pradėdant įgyvendinti Ylakių miestelio bendruomenės infrastruktūros ir gyvenamosios aplinkos išvystymo projektą. Iš viso tyrimų metu iširtas 39 m² plotas (39 šurfai). Tyrimai atlikti: Sedos, Klevų,

1 pav. Tyrinėtų vietų Ylakių miestelyje situacijos planas: 1 – šurfai; 2 – renovuojami nuotekų tinklai; 3 – nuotekų trasos; 4 – vandentiekio trasos; 5 – kultūros vertybės ribos. A. Žilinskaitės brėž.

Fig. 1. Situation plan of the excavation sites in the town of Ylakiai: 1 – test pits; 2 – sewerage network under renovation; 3 – sewer line route; 4 – water line route; 5 – boundaries of the cultural property

Šačių, Jaunimo, Židikų, Mokyklos, Dariaus ir Girėno bei Beržų gatvėse (1 pav.). Šurfai buvo kasami iki viršutinių geologinių sluoksnių – įžemio, visų šurfų dydis – 1x1 m.

Daugumos ištirtų šurfų stratigrafija itin panaši. Sedos, Klevų, Dariaus ir Girėno gatvėse kastuose šurfluose po asfalto dangą atidengtas 1930–1931 m. paklotas akmenų grindinys. Po grindiniu ar asfalto dangą (kur jo nėra), t. y. viršutiniuose sluoksniuose, dominuoja gatvių įrengimo, telekomunikacijų tiesimo metu permaišyti sluoksniai arba supiltinis kelio dangos paklotas (iki 20–40 cm gylio). Gilesniuose sluoksniuose Sedos, Beržų, Klevų, Dariaus ir Girėno gatvėse pavyko fiksuoti ankstesnius žemės paviršiaus lygius ar XIX–XX a. datuojamus kultūrinius sluoksnius su gana negausiais šio laikotarpio radiniais (žiestos buitinės keramikos fragmentais, gyvulių ir paukščių kaulais, stiklo, įvairių metalinių dirbinių fragmentais). Išsiskiria šurfas 26 miestelio V dalyje, Sedos gatvėje, kur aptikta apžiesto keramikos puodo šukė, datuojama nuo XVII (?) a. (2 pav.).

Apibendrinant Ylakių miestelio žvalgomuosius archeologinius tyrimus, galima teigti, jog intensyvus kultūrinis sluoksnis miestelio ribose nebuvo aptiktas, tačiau surinkti pavieniai miestelėnų buitį iliustruojantys radiniai bei papildyti istorinių šaltinių duomenys apie miestelio vystymosi raidą. Pagal ištirtų šurfų rezultatus galima išskirti kelias Ylakių miestelio teritorijas. Ilgą laiką miestelis buvęs būdingo valakiniams kaimams plano, t. y. linijiniu planu išsidėstęs palei vieną gatvę Sedos–Skuodo kelyje. Ir tik XVIII a. galėjęs augti ir būti išplėstas bei pertvarkytas stačiakampiu planu, koks yra iš dalies išlikęs iki šiol. Tai, jog ilgą laiką miestelio teritorijoje buvo apgyvendintos tik centrinės jo gatvės, t. y. dabartinė Dariaus ir Girėno bei Sedos gatvės bei jas jungianti aikštė su šalia

2 pav. XVII (?) a. apžiesto puodo šukė. A. Žilinskaitės nuotr.
Fig. 2. The sherd of 17th-century (?) partly thrown pottery

jos XVII a. pastatyta bažnyčia, liudija ir archeologiniai tyrimai. Šiose gatvėse gerokai gausiau aptikta archeologinių radinių, stratigrafija taip pat įvairesnė. Kelio 2701 (Seda–Pašilė–Ylakiai) PV dalyje (Sedos gatvėje), ties gyvenamuoju pastatu 14 aptikti radiniai gali siekti XVII a. Čia buvo aptikti ir degėsingi žemės sluoksniai, kuriuos galima būtų sieti su vienu iš 5 miestelių nusiaubusių gaisrų (1836, 1858, 1874, 1911, 1917 m.), taip pat spygliuočių medžių šakų sluoksnis, skirtas dengti ir sausinti kelio atkarpai (šurfas 27). Tai, jog tik XVIII a. II pusėje miestelis įvairiu mastu augo, rodo ir miestelio periferinių teritorijų tyrimai. Bene vėliausiai įrengtoje Mokyklos gatvėje, kurioje ir dabar itin retas užstatymo plotas, archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis ir radiniai nebuvo aptikti. Tik XIX a. apgyvendinta teritorija Šačių ir Jaunimo gatvėse. Čia taip pat nefiksuoti archeologiškai vertingi sluoksniai ar radiniai, įžemis čia slūgso jau 60 cm gylyje.

The field evaluation in Ylakiai

In 2012, a field evaluation was conducted in the town of Ylakiai (Skuodas District) at the places where the laying and renovation of the water and sewer lines and the replacement of the pavement paving is planned. 39 m² (39 test pits) were excavated during the evaluation on Sedos, Klevų, Šačių, Jaunimo, Židikų, Mokyklos, Dariaus ir Girėno, and Beržų Streets (Fig. 1).

In the test pits excavated under the asphalt in Sedos, Klevų, and Dariaus ir Girėno Streets, the stone paving laid in 1930–1931 in the town's central streets was unearthed. The bulk of the finds, mostly from the 19th–20th centuries (sherds of hand thrown household pottery, animal and bird bones, glass shards, and fragments of various metal artefacts) was discovered at these sites. 19th–20th-century cultural layers were recorded in test pits excavated in these streets and a sherd of 17th-century (?) partly thrown pottery was discovered in the W part of Sedos Street (Fig. 2). No valuable layers or finds were recorded on Šačių, Jaunimo, and Mokyklos Streets, the habitation of which only began in the 19th century.

JURBARKAS

Diana Antropikaitė

Kauno gatvė 41

2012 m. Jurbarko mieste, sklype Kauno g. 41, vykdyti archeologiniai žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai. Jų metu ištirti 3 šurfai (bendras 3 m² plotas). Taip pat žvalgyta 37 m ilgio, 1,3 m pločio tranšėja (bendras 48 m² plotas). Iš viso ištirtas ir žvalgytas 51 m² dydžio plotas.

Šurfe 1 po velėna atidengtas supiltinis pilkos spalvos gruntas su retomis rausvos spalvos smulkiomis griuvenomis. Nuo 30–40 cm gylio fiksuotas supiltinis priemolio sluoksnis, suformuotas lyginant kiemo paviršių. 50 cm gylyje atsidendgė 40 cm storio vientisas, tankus, juodos spalvos gruntas – daržams būdingas sluoksnis. Jame, kaip ir viršutiniame sluoksnyje, aptikta keletas smulkių rausvos spalvos plytų fragmen-

1 pav. Šurfo 1 Š sienelės profilis. D. Antropikaitės nuotr.
Fig. 1. N profile of test pit 1

2 pav. Šurfo 3 V sienelės profilis. D. Antropikaitės nuotr.
Fig. 2. W profile of test pit 3

tų. Apatinį horizontą sudarė šviesiai pilkas smėlingas sluoksnis be jokių radinių – pirminis paviršius. Apie 1,1 m gylyje pasiektas smėlis – įžemis (1 pav.).

Šurfe 2 po velėna tirtas analogiškas kaip šurfe 1 pilkos spalvos gruntas su retomis smul-